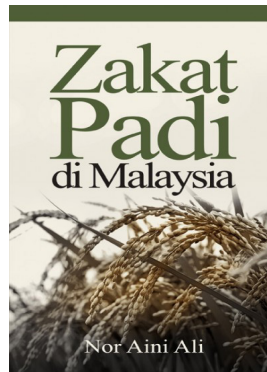

ULASAN BUKU: “ZAKAT PADI DI MALAYSIA”

Book Review: “*Zakāh* on Paddy in Malaysia ”

Judul : Zakat Padi di Malaysia
Penulis : Nor Aini Ali
Penerbit : Universiti Malaya
ISBN : 978-983-100-829-4
Halaman : 136
Harga : RM40.00
Pengulas : Zahri Hamat¹

Nor Aini Ali memperoleh ijazah Ph.D dengan kajian berjudul *Taksiran dan Aplikasi Zakat Padi di Malaysia*. Beliau merupakan Pensyarah Kanan di Akademi Pengajian Islam, Universiti Malaya. Beberapa tulisan beliau tentang zakat khususnya zakat pertanian telah diterbitkan dalam jurnal berwasit. Antara tulisan tersebut ialah *Analisis Perluasan Pengenaan Zakat terhadap Hasil Pertanian selain Padi dalam Undang-undang di Malaysia* (2014), *Perbandingan Taksiran Zakat Pertanian di Negeri-negeri Terpilih di Malaysia* (2015) bersama Muhamad Firdaus Ab Rahman dan Luqman Abdullah, *Isu-isu Fiqh Semasa Berkaitan Zakat Pertanian di Malaysia* (2013) bersama Luqman Abdullah dan *Assessment Method for Agricultural Zakah in Malaysia: An Institutional Perspective* (2010) bersama Asmak Ab Rahman, Pazim @Fadzim Othman, Siti Mashitoh Mahamood dan Azizi Che Seman.

Buku berjudul *Zakat Padi di Malaysia* adalah produk kajian untuk ijazah Ph.D beliau. Sesuai dengan produk kajian Ph.D, maka sudah pasti isu tentang zakat padi telah dibahaskan oleh beliau secara mendalam. Dengan itu, paling tidak buku ini mempunyai dua sumbangan penting dalam ilmu perakaunan zakat padi di Malaysia. Pertama, penulis telah membangkitkan kelemahan kaedah

¹ Senior Lecturer, School of Social Sciences, Universiti Sains Malaysia, 11800 Pulau Pinang, zahri@usm.my

taksiran zakat padi yang sedang diamalkan oleh beberapa negeri di Malaysia. Kaedah taksiran berdasarkan hasil kasar adalah amat membebankan petani. Ini dibincangkan dalam bab keempat. Kedua, penulis telah mencadangkan satu model perakaunan zakat yang sepatutnya diamalkan oleh negeri-negeri di Malaysia. Model yang dicadangkan berdasarkan hasil bersih adalah lebih adil kepada petani jika dibandingkan dengan hasil kasar. Ini dibincangkan dalam bab kelima

Buku *Zakat Padi di Malaysia* ini sebenarnya mengandungi lima bab. Dalam bab pertama, penulis menjelaskan antara hikmah penting harta diwajibkan zakat ialah kerana untuk membersihkan dan menyuburkan harta tersebut. Antara harta yang diwajibkan zakat ialah emas, perak, perniagaan dan tanaman. Di Malaysia, tanaman yang diwajibkan zakat hanyalah padi. Hal ini kerana negara ini berpegang dengan mazhab Shāfi'ī. Namun, dari segi undang-undang di Malaysia, bukan tanaman padi sahaja yang diwajibkan zakat, tetapi tanaman lain seperti jagung, kacang hijau, kacang soya dan sekoi turut diwajibkan zakat.

Perundangan dan fatwa zakat tanaman di Malaysia dibahaskan dalam bab kedua. Menurut penulis, dalam konteks undang-undang, ada negeri yang tidak memperincikan jenis harta yang diwajibkan zakat, baik dalam undang-undang induk mahupun undang-undang subsidiari. Ini terdiri dari negeri Sabah, Sarawak dan Negeri Sembilan. Negeri-negeri lain menyebut secara terperinci tentang harta yang diwajibkan zakat. Ia meliputi pertama, jenis harta yang diwajibkan zakat. Misalnya negeri Melaka mewajibkan zakat harta simpanan (wang, emas dan perak), zakat tumbuh-tumbuhan, zakat perniagaan, zakat hidup-hidupan, zakat galian (emas dan perak) dan zakat fitrah. Kedua, jenis tanaman yang diwajibkan zakat dan waktu dikeluarkan zakat. Misalnya negeri Kelantan menyebut, zakat padi dan lain-lain tanaman yang diwajibkan zakat, hendaklah dikeluarkan sebaik sahaja ia selesai dituai. Ketiga, kadar, nisab dan kaedah taksiran zakat tanaman. Misalnya bagi negeri Kedah, tiap-tiap penanam padi hendaklah membayar zakat atas kadar 10% daripada perolehan kasar padinya bagi satu musim kecuali jika perolehan kasar bagi sesuatu musim yang didapati seorang itu kurang daripada 1,300.45 kilo. Dari segi fatwa pula, terdapat perbezaan fatwa yang diputuskan antara padi yang diusahakan secara individu dengan secara estet ataupun ladang. Contohnya fatwa negeri Kelantan menyatakan bahawa wajib ke atas pesawah untuk mengeluarkan zakat daripada seberapa banyak padi yang diperolehi, dan tidak boleh ditolak apa-apa perbelanjaan sebelum zakat dikeluarkan. Sebaliknya difatwakan bahawa, padi yang dihasilkan daripada projek penanaman padi secara estet diwajibkan zakat ke atas pemilik-pemilik tanah apabila cukup

nisabnya berdasarkan pendapatan bersih setelah ditolak kos pengurusan projek yang dikeluarkan oleh agensi pelaksana.

Dalam bab ketiga dibincangkan tentang pengurusan zakat tanaman di Malaysia. Penulis menegaskan bahawa usaha yang berterusan telah dibuat dalam memertabatkan kembali sistem zakat di Malaysia. Ini terbukti melalui penubuhan Jabatan Kemajuan Islam Malaysia (JAKIM), Jabatan Wakaf, Zakat dan Haji (JAWHAR), serta institusi zakat di peringkat negeri. Sesuai dengan peruntukan Perlembagaan Persekutuan dalam Jadual Sembilan Senarai II (Senarai Negeri), pengurusan institusi zakat di Malaysia dapat dibahagikan kepada empat kategori. Pertama, badan korporat yang mana agihan dan pungutan zakat diletakkan di bawah pengurusan badan korporat iaitu Lembaga Zakat Selangor, Zakat Pulau Pinang, Tabung Baitul Sarawak dan Pusat Zakat Sabah. Kedua, semi-korporat yang mana hanya pungutan zakat diletakkan di bawah pengurusan badan korporat iaitu Pusat Pungutan Zakat Majlis Agama Islam Wilayah Persekutuan, Pusat Zakat Melaka, Pusat Kutipan Zakat Pahang, dan Pusat Zakat Negeri Sembilan. Pusat agihan zakat tersebut masih terletak di bawah pengurusan Majlis Agama Islam Negeri (MAIN). Ketiga, jabatan tersendiri yang berasingan dengan MAIN iaitu Jabatan Zakat Negeri Kedah Darul Aman. Keempat, MAIN yang mana kuasa memungut dan mengagihkan zakat diletakkan dalam bidang kuasa MAIN sendiri iaitu Majlis Agama Islam dan Adat Istiadat Melayu Perlis, Majlis Agama Islam dan Adat Melayu Perak, Majlis agama Islam Negeri Johor, Majlis Agama Islam dan Adat Istiadat Melayu Kelantan, Majlis Agama Islam dan Adat Melayu Terengganu.

Namun, adalah tidak tepat jika Pusat Zakat Sabah (PZS) dikategorikan sebagai badan korporat. Hal ini kerana sehingga tahun 2011, PZS masih belum diperbadankan. Dengan itu, penggunaan nama PZS itu sendiri secara teknikalnya belum sah menurut undang-undang (Ahmad Hidayat Buang & Saidatul Badrul Mohd Said, 2014). Fakta ini perlu diperbetulkan. Oleh yang demikian, PZS sepatutnya dikategorikan di bawah MAIN.

Amalan taksiran zakat padi di Malaysia dibincangkan dalam bab keempat. Berdasarkan data lapangan, penulis menghuraikan tentang amalan taksiran padi di empat buah negeri terpilih iaitu Selangor, Kelantan, Kedah dan Perlis. Huraian dalam bab ini meliputi latar belakang petani, kos-kos yang terlibat dalam penanaman padi, dan kos sara hidup petani. Kadar, nisab, kaedah bayaran zakat padi turut dihuraikan oleh penulis. Seramai 400 orang petani iaitu 120 orang petani masing-masing dari negeri Kedah dan Selangor serta 80 orang petani masing-masing dari negeri Kelantan dan Perlis dipilih sebagai responden. Dapatan kajian mempamerkan padi yang diusahakan secara moden membabitkan kos yang agak tinggi. Hal ini membebankan para petani. Misalnya,

seramai 130 orang petani berhutang untuk membiayai kos penanaman padi masing-masing. Malah seramai 127 orang petani memperoleh pendapatan yang kurang daripada RM1,000 sebulan. Apatah lagi seramai 35 petani telah mengalami kerugian atau hasil defisit setelah ditolak kos penanaman seperti input pertanian, buruh dan kos-kos lain seperti sewaan tanah, pawah, cukai tanah dan cukai tali air.

Dalam bab kelima penulis mencadangkan satu model perakaunan zakat padi. Model ini menggunakan pendekatan hasil bersih padi. Model ini dibentuk berdasarkan pendapat Ibn ‘Abbas dan Ibn ‘Umar seperti yang dinukilkan oleh Abu ‘Ubayd (1988), Yūsuf al-Qaraḏāwī (1994) dan Muhammad Kamal ‘Atiyah (1995). Model ini turut mengambilkira pendapat Ismail Muhd Saleh dan Rogayah Ngah (1980), Abdul Aziz Muhamad (1986), Mujaini Tarimin (1987), Muhammad Akram Khan (2000), Didin Hafidhuddin (2001), Mohamad Azam Hussin (2004), Asmak Ab Rahman *et al.* (2006), Asmak Ab Rahman *et al.* (2010), serta Nurul Hidayah Mansor (2012). Bagaimanapun, tajuk model perakaunan zakat padi yang digunakan oleh penulis bagi bab kelima agak kurang sesuai. Hal ini kerana perakaunan zakat itu sendiri bermaksud menentukan aset atau harta yang diwajibkan zakat, menentukan kadar zakat terhadap aset tersebut dan membuat taksiran zakat yang patut dikenakan (Husayn Shahatah, 1990). Sedangkan apa yang dibincangkan dalam bab itu adalah sebahagian daripada perakaunan zakat, maka tajuk yang lebih sesuai ialah model taksiran zakat padi. Begitu juga bagi setiap contoh taksiran zakat padi yang diberikan. Adalah lebih baik sekiranya amaun yang sama digunakan sama ada untuk item hasil atau pendapatan, kos tanaman ataupun kos sara hidup. Ini akan memudahkan untuk membuat perbandingan amaun zakat yang perlu dibayar berdasarkan kaedah-kaedah taksiran yang digunapakai.

Buku berjudul *Zakat Padi di Malaysia* ini sebenarnya telah dibahas dengan cukup ilmiah sesuai dengan penulisnya sendiri seorang yang telah menekuni dalam bidang zakat pertanian telah sekian lama. Namun yang lebih menarik ialah, penulis telah merumuskan beberapa model taksiran zakat padi yang boleh diamalkan. Oleh itu, buku ini amat bermanfaat bukan sahaja kepada petani padi, lebih-lebih lagi pengamal zakat di institusi-institusi zakat sebagai pembuat dasar, ahli akademik dan para pelajar tetapi juga kepada masyarakat awam yang berminat dalam bidang zakat khususnya zakat pertanian.